

УДК 94(477):929:35.072.22“17”

А. М. Ганул

## МАЙНОВИЙ СТАН ІВАНА ХОРВАТА В НОВІЙ СЕРБІЇ

*У статті висвітлюється матеріальне становище генерала Івана Хорвата в контексті його діяльності як керівника Нової Сербії. Розглядаються питання грошового забезпечення генерала, його володіння землею та населеними пунктами, рухомим та нерухомим майном, а також здійснення ним торгових операцій. Аналізується протиправна діяльність Хорвата, пов'язана з привласненням казенних коштів та незаконним використанням поселенців для власних робіт.*

**Ключові слова:** Іван Хорват, Нова Сербія, майно, зловживання, експлуатація

Стаття має на меті розглянути майнове становище сербського генерала Івана Хорвата, який переселився на територію сучасної України в середині XVIII ст. та проаналізувати той бік його діяльності, що відображає специфіку збагачення за рахунок підлеглих та внаслідок фінансових зловживань у Новій Сербії. Актуальність роботи полягає у тому, що ця тематика дає можливість провести паралелі з сучасністю і є прикладом перевищення службових повноважень в середовищі чиновницького апарату бюрократичної імперії середини XVIII ст. Звертаючись до наявної історіографії з даного питання, необхідно відзначити, що проблему досліджували здебільшого українські та російські історики, однак робіт, цілком присвячених одному або кільком аспектам діяльності І. Хорвата у вітчизняній історіографії не було. Сербські дослідники, які торкалися теми Нової Сербії, приділяли економічним питанням у цьому контексті недостатньо уваги. До основних досліджень з даної тематики варто віднести роботи О. Посулько [1; 2; 3], монографію А. Кіріпчонка [4], а також працю А. Пивовара “Поселення задніпрських місць до утворення Нової Сербії в документах середини XVIII століття” [5], де автор висвітлює питання земельної власності І. Хорвата. У нашій статті необхідно звернутися як до опублікованих джерел мемуарного, актового та епістолярного характеру, так і до тих документів, що нині зберігаються в архівах Києва та Москви.

Іван Хорват походив з дворянського роду Хорват-Откуртич, що в 1726 р. був нагороджений маєтком від імператора Карла VI [6, с. 559]. Самуїл Хорват, батько Івана, тримав село Куртич (тепер – невелике місто на заході Румунії) разом з двома неосвоєними земельними наділами у своїй власності до 1751 р., коли Хорвати продали маєток і вийшли на поселення до Російської імперії [7, с. 98]. Свідченням заможності І. Хорвата є також те, що ще в Австрії він підтримував сербські православні обителі, зокрема, в 1746-1750 роках надавав допомогу Бездинському монастирю біля Араду [8, с. 193], а одразу по прибутті до Російської імперії запропонував збудувати на території Нової Сербії кам'яну церкву за власний кошт [9, с. 120].

Як і Петру Текелію та іншим представникам вищого сербського офіцерства на російській службі, Івану Хорвату було надано значні земельні обшири; жив він, як описував О. Гангеблов, “широко та розкішно” [10, с. 226]. Л. Сухих зазначає, що на відміну від основної маси сербських поселенців, І. Хорват і його оточення, маючи зв'язки та фінанси, доволі швидко обжились у Новій Сербії [11, с. 207-208]. Генерал мав у Новомиргороді чудовий дерев'яний будинок з флігелями для челяді та іншими надвірними будівлями; його садиба була оточена липовими алеями з великим садом [1, с. 61]. Предметом гордості І. Хорвата була стайня з дорогими кіньми власного заводу, кількість яких налічувала щонайменше півсотні [12, с. 401]. Коштовне майно генерала ставало об'єктом природного інтересу з боку тих, хто шукав легкої наживи. Так, у січні 1762 р. хутір І. Хорвата було пограбовано; постраждав також його зять капітан Сабецький, у якого викрали коней на суму 665 карбованців. У зв'язку з цим генерал-поручик звертався на Січ до кошового отамана з вимогою докласти зусиль у розшуку викраденої худоби [3, с. 162]. Вартість австрійських скакунів І. Хорвата, яких той утримував на хуторі, на той час могла становити до 150 крб кожен [1, с. 61].

Відповідно до відомості від 10 січня 1752 р. про жалування офіцерам Гусарського та Пандурського полків, Іван Хорват отримував 2096 крб 25 коп. платні на рік, з яких власне жалування – 1800 крб, за раціони – 216 крб, а на денщиків з провіантом та соляними – 80 крб 25 коп. [13, с. 152]. Окрім зарплатні, вже в чині генерал-поручика І. Хорват за сенатським указом щорічно одержував 1500 крб з “кабачьких доходів”, тож з часу ведення судової справи проти нього в 1763-1764 роках ці кошти наказувалось збирати в казну і виділяти на утримання шкіл та сирітських будинків [14, арк. 118].

Згідно з відомостями про жителів Миргородського полку, які перейшли на проживання в населені пункти Нової Сербії та Слобідського козацького полку, станом на 1758 р. генерал-лейтенанту І. Хорвату належали слободи Білецьківка (сучасне село на правобережжі Кременчуцького району Полтавщини) та Онуфріївка (зараз – районний центр Кіровоградщини) [5, с. 241-245]. На фрагменті карти 1772 р. з італійського “Атласу Польщі та Литви” Річчі Дзанноні позначений військовий об'єкт (ймовірно, редут) на річці Мала Вись під назвою *Sicz Generala* [15]. Поруч з ним розташовувалась відмежована земельна ділянка, очевидно, під слободу І. Хорвата, пізніше відому як Мала Виска (нині – місто в Кіровоградській області). Для вже згаданої Хорватової слободи Онуфріївки було відмежовано ділянку в окрузі 19-го шанця Пандурського полку [5, с. 290-302].

Як бачимо, на території Нової Сербії Іван Хорват мав три слободи. Його статки дедалі зростали, значною мірою, внаслідок фінансових махінацій. Генерал масово викупував землі у селян центральних російських губерній, зокрема, Белгородської та Смоленської, внаслідок чого на початок 1760-х рр. він мав

уже 4313 кріпаків чоловічої статі, без урахування Нової Сербії, яку він, як зазначалось в одній зі скарг, вважав своїм власним селом [16, с. 36]. Так, 18 березня 1753 р. І. Хорват придбав у сержанта лейб-гвардії Семенівського полку, графа Федора Апраксина, Старосалтівську слободу Салтівського повіту Белгородської губернії, де на той час проживало 79 осіб (63 кріпаки та 16 дворових людей). Разом зі слободою генерал отримав у власність поміщицький маєток, греблю на Сіверському Дінці з водяним млином та чотирма коморами, “в яких на ходу п'ятнадцять колес”, винокурню, орні землі, ліси та сіножаті, кінний завод, велику та дрібну рогату худобу [17, арк. 4-7].

Іван Хорват неодноразово отримував щедрі грошові подарунки від Єлизавети Петрівни, а в 1755 р. одержав маєтки у Хотмишському повіті Белгородської губернії з 1794 кріпаками чоловічої статі [4, с. 138]. Що ж до володінь І. Хорвата у Смоленській губернії, то зі слідчої справи підпоручика Щурова 1769 р. достеменно відомо, що генерал-поручик до свого заслання володів селом Городище Дорогобужського повіту (нині – присілок Сафоновського району Смоленської області) [18, арк. 1-3]. У поясненні О. Мельгунова та І. Глібова про “незручності” в поселених гусарських полках, зазначалась власна думка генерала щодо свого швидкого просування по службі та отримання у володіння сіл: І. Хорват аргументував це тим, що він нібито заселив пусті місця значною кількістю людей і зміцнив державний кордон [14, арк. 122].

Будучи головою Новосербської канцелярії, Іван Хорват мав змогу привласнювати кошти, адже через канцелярську розрахункову комісію проходили всі фінанси, які надавались російським урядом для потреб Нової Сербії [4, с. 95]. Казначей та емісарів він ніколи не рахував [19, арк. 13в]. Солдати, виведені в Україну коштам І. Хорвата, зобов'язувались повернути йому з відсотками борг за витрачені на них фінансові ресурси. Через регулярну невивлату зарплатні вони були неспроможні сплатити свої грошові зобов'язання і поступово закріпачувались. Земля, яка виділялась солдатам у Новій Сербії, як правило, ставала фактичною власністю їх командира, який розпоряджався нею за власним інтересом – обробляв, або ж здавав у оренду [4, с. 140]. Оскільки більшість сербських бідняків переселялись до Росії за кошти командирів, в тому числі, І. Хорвата, вони опинялись у повній залежності від них, адже надалі зобов'язувались залишатись у команді організатора переселення. [4, с. 89]. Перехід з роти в роту в межах полку, вочевидь, не заборонявся. Так, у листі Маріяція Варадія до свого батька від 3 листопада 1753 р. той відзначав, що пішов від підполковника Хорвата, бо йому вже набридло служити кучером, і записався гусаром в роту капітана Черецького, у якого на даний час і перебуває [20, с. 53-59]. Окрім того, І. Хорват сам міг на власний розсуд по кілька разів переводити офіцерів з роти в роту, змушуючи їх при цьому вербувати солдат і комплектувати підрозділи за власний коштом, через що ті швидко розорялись. Діяльністю генерала незадоволений був капітан Гіржев, роту якому І. Хорват змінював тричі, примусивши його набрати її самотужки. Як наслідок, Гіржев розорився, навербувавши понад 300 чоловік. Прапорщик Шансков, побоюючись подібного, здійснив кілька візитів до І. Хорвата, й на додачу став свідком того, що генерал дуже часто вживав ненормативну лексику та інші лайливі слова [21, арк. 30 і зв]. Рядових Новомиргородського гарнізону він доводив до такого стану, що п'ятеро з них померли у бідності від тривалої невивлати їм жалування та провіанту. Тих, хто ухилявся від служби через голод та бідність, І. Хорват карав нещадним катуванням та відправленням на заслання [19, арк. 2]. Капітан Черецький Ласло у листі до свого друга-купця Кости в Угорщину 1 вересня 1753 р., скоріше за все, лукавив, зазначаючи, що той міг би отримати у генерала Хорвата “честь і прожиток”, як нібито чинять у Новій Сербії з іншими бідними людьми [20, с. 53-59].

Сенатська указа грамота Івану Хорвату від 11 січня 1752 р. повністю передавала на його розсуд заснування в Новій Сербії шинків, м'ясних та інших торгових крамниць, обмежившись лише формальною вказівкою щодо повідомлення про їх заснування для затвердження [13, с. 155]. В 1754 р. було видано указ про дозвіл генералу залишати в Новій Сербії місцевих майстрів для поширення ремесла серед сербів [1, с. 22]. Можливість вести торгівлю і розвивати промисли для самого І. Хорвата, по суті, не повинна була мати ніякого значення, адже він належав до дворянського стану і мав військове звання. Та попри досить зневажливий характер цієї справи, генерал використовував будь-які можливості для збагачення. У звіті полковника Спичинського про становище в Новій Сербії відзначалось, що більша частина крамниць тут знаходиться або на відкупі у приїжджих купців, або належить власне І. Хорвату [4, с. 131-143]. В 1757 р. Сенат дозволив генералу відраховувати частину прибутків із новомиргородських шинків, а також легалізував у Новій Сербії винокуріння та оптовий продаж горілки її мешканцям [1, с. 62]. Попри заборону імпорту “хлібного вина” з Речі Посполитої, І. Хорвату, як і іншим представникам вищого офіцерства, вдавалося провозити горілку з-за кордону безперешкодно і навіть з офіційним дозволом [2, с. 35]. Генерал також збирав кошти та різноманітні припаси у подорожніх, що проїжджали через Новомиргородський форпост [19, арк. 2].

У торгівлі Іван Хорват переслідував суто особистий інтерес. Так, його конфлікт з бригадиром Муравйовим завадив останньому через тимчасове відсторонення від посади налагодити в Новій Сербії вигідну торгівлю залізом з Польщею [4, с. 142]. Генерал проводив спільну торгівлю з греками, що проживали в Новій Сербії, а деяким купцям незаслужено надавав чини поручиків та капітанів [19, арк. 13в]. 27 січня 1762 р. І. Хорват особисто клопотав за купця Христія щодо сприяння проїзду того через Нову Сербію та Лівобережжя з метою доставки Кирилу Розумовському 30 тис. виноградних чубуків [22, с. 352].

О. Пишчевич повідомляє про далекоглядність Івана Хорвата, який начебто суворо забороняв знищувати ліси, що існували на цих теренах у великій кількості ще на початку 1750-х рр. Генерал, який “з гусарськими вусами і мантиєю наопажку проникав таємниці кабінетів” завбачливо зауважував, що ліси необхідно берегти, адже вони стануть в нагоді для будівництва кораблів. Після ліквідації Нової Сербії вирубка лісів значно посилилась, а на масовому продажу деревини стали наживатись ті, кому вони

перейшли у користування [23, с. 119-120]. Цікаво, що така своєрідна турбота І. Хорвата про тамтешні лісові угіддя не забороняла новосербським мешканцям, вочевидь, не без відома генерала, вдаватись до масових вирубок лісу на сусідніх територіях Польщі, однак Пишчевич про такі моменти не згадує.

Більшість офіцерів Івана Хорвата були його боржниками, адже лише у генерала можна було придбати товари з Австрії. Перепродаж дорогої імпоротної гусарської уніформи, яка не вироблялась в Росії, а довозилась на замовлення уряду з Праги, приносив йому величезні доходи. І. Хорват відкрив 14 крамниць, які разом із дорогою обставленою кав'ярнею приносили йому 100 крб річного доходу. Звичайна крамниця давала генералу 6 крб на рік, крамниця з заїжджим двором – 12 крб, а деякі і по 30 крб. Проте основний дохід І. Хорвата при цьому становила не оренда закладів приїжджими купцями, а безконтрольне використання сум, які надходили з м'ясних крамниць та шинків. Так, згідно з відомостями з 1754 по 1761 рр., з цих джерел доходу ним було зібрано 1832 крб. Але після донесення писаря Пандурського полку Плотникова полковнику Спичинському про реальні збори у кількості 5140 крб лише з трьох шансів, командир Новосербського корпусу був змушений визнати, що дохід з винних та м'ясних продаж значно перевищує вказані у відомостях суми, і становить понад 17 тис. крб. За словами І. Хорвата, згідно з наданими йому привілеями, він міг вільно розпоряджатись цією сумою, а не зазначені у відомостях кошти направляв на утримання новосербських гусарів у Пруссії [4, с. 143-144]. Окрім того, генералу належав пріоритет у вирішенні господарських проблем Нової Сербії; він не лише займався питаннями купівлі амуніції для полків, а й здавав у оренду землі гарнізону [1, с. 46-47].

Іван Хорват приваблював сербських офіцерів хитрими зверненнями і обіцянками швидкого підвищення по службі, а коли ті прибували до віддаленої від Балкан Нової Сербії, різноманітними засобами ставив їх у залежність від себе: якщо в них були гроші, він брав у них позику або сам, або через своїх рідних, умисне не віддаючи взятого; затримував платню і доводив офіцерів до того, що вони були в боргах по різних крамницях, які він сам же і утримував на чужі імена [24, с. 412]. Привласнював собі Хорват і казенні кошти, заборговані його офіцерами Київській губернській канцелярії. На підтвердження цього факту існують два листи нестановленої особи, в яких ця людина скаржиться генерал-майору на затримку ним боргових сум, що їх повернули поручики Фоншмейцель, Морвай та Ковач. Перший лист датується 20 квітня, другий – 26 травня 1753 р. Мова йде про те, що І. Хорват протягом місяця, який минув з часу повернення коштів поручиками, так і не спромігся надіслати їх назад до казни, присвоївши собі, тим самим змусивши губернських чиновників клопотатись про негайну їх віддачу [25, арк. 2]. Враховуючи схильність генерала до казнокрадства, є підстави вважати, що такі випадки були неодноразовими. За роки управління Новою Сербією він на власний розсуд утримував близько 8 тис. крб, позичених у купців, так і не передавши їх штаб-та обер-офіцерам [19, арк. 2].

В 1752 р. Іван Хорват просив у гетьмана Розумовського дозволу залишитись на роботах в офіцерських економіях вільнонайманим українцем, які працювали в Новій Сербії. Однак вже наступного року гетьман скаржився в Сенат, що офіцери І. Хорвата насильно примушують мешканців працювати на власних господарствах. Генералу було наказано припинити подібні дії [4, с. 139]. Ще 31 жовтня 1752 р. імператриця Єлизавета у "милостивому слові" до Розумовського заборонила І. Хорвату та усім сербським військовим поселенцям використовувати у себе на роботах вихідців з Речі Посполитої, навіть якщо ті бажають самі [26, арк. 113]. Проте в 1760 р. генерал таки домогся дозволу виводити українців з Правобережжя для тих офіцерів, які не мають денщиків [1, с. 53].

Протягом майже десяти років Іван Хорват безкарно грабував своїх співвітчизників. Новосербські офіцери та землероби постійно ремствували на побори, утиски, невиплату жалувannya та руйнування господарства. Найбільше він збагатився за рахунок зарплатні найбільш низькооплачуваних рядових та нижчих офіцерських чинів. За дев'ять років генерал привласнив з їхнього і без того скромного грошового утримання 17 896 крб, а з жалувannya штаб- та обер-офіцерів – 13 358 крб [9, с. 151]. Крім того, І. Хорват примушував до фінансових махінацій інших офіцерів, зокрема, майора Шмідта, здійснюючи, таким чином, злочини чужими руками [4, с. 194-195]. Шмідт деякий час завідував канцелярією Новосербського корпусу, а згодом стояв на чолі розрахункової комісії, тож мав змогу досконало оцінити порядки управління І. Хорвата. Він звернув увагу на те, що у звітах по Гусарському полку та Новосербському корпусу подані численні недостовірні дані, а також допущені свідомі помилки у рахунках і кошторисах. У 1759 р. майор виступив проти І. Хорвата, подавши тому заяву про помилки у фінансових документах. Генерал, в свою чергу, сприйняв це як образу і дав наказ заарештувати Шмідта, через що майор був змушений втекти [27, арк. 16].

Утримання певної кількості солдатського жалувannya командирами в своїх руках було звичайною практикою. Схильність Івана Хорвата до здирств давала йому можливість сміливо, і в той же час, непомітно використовувати нагоду для привласнення казенних коштів. Пізніше слідча комісія над генерал-поручиком, попри всі донесення на нього, з труднощами змогла підтвердити ці звинувачення [14, арк. 120зв]. В указі Сенату про асигнування коштів на утримання Новосербського корпусу від 19 жовтня 1759 р. йшлося про те, що військові чини не отримували жалувannya протягом двох-трьох років. Тоді ж Сенат, очевидно, зацікавившись такою ситуацією в Новій Сербії, просив І. Хорвата та бригадира О. Глебова надіслати відомість про те, скільки коштів і на що саме було витрачено зі сторонніх витрат з початку заснування Новосербського корпусу [28, арк. 4 і зв].

Оскільки розмежування землі по ротам в Новій Сербії проведене було, але землю між рядовими та офіцерами так і не розділили, вони використовували її спільно. Відповідно, кращими землями користувались старші офіцери, особливо Іван Хорват, який тримав у своєму володінні найкращі наділи навколо Новомиргорода. Рядові ж солдати через це змушені були їздити обробляти землю за 30 верст від гарнізону,

що відзначалось на їх матеріальному становищі. Крім того, не маючи своєї власної землі, ніхто не поспішав будуватись на казенній, вносити туди добрива тощо. Не сприяли економічному розвитку поселення також часті переведення солдат з роти в роту за командирською примхою. Як наслідок, господарство офіцерів та рядових було схоже на побут подорожніх, які живуть в постійних дворах [14, 120 зв].

Іван Хорват використовував по 200 й більше військовослужбовців Нової Сербії на власних роботах без жодної платні за це, через що від нього втікали деякі солдати [19, 13в-2]. Не кращими були і методи тиску генерала на сільське населення. Збереглися документи щодо захоплення І. Хорватом майна мешканців Архангелгорода (сучасне селище міського типу Новоархангельськ Кіровоградської області), знищення їхніх пасік та примушування відбувати панщину. Про це ще в 1752 р. зі скаргою на кривди генерал-майором своїх підкомандних та "обивателів" доповідав у Миргородську полкову канцелярію архангелгородський сотник [29, арк. 1-5]. Невдалі спроби підлеглих боротись проти майже необмеженої влади свого командира не залишали надії сподіватись на яку-небудь управу на І. Хорвата і захист від нього [24, с. 412]. Укладач архіву фортеці Святої Єлизавети О. Ястребов, аналізуючи документи, відзначав, що у тих матеріалах, які стосуються непорозумінь між слобожанами та новосербцями, останні завжди займають наступальне становище і часто вдаються до насилля стосовно місцевих мешканців, ймовірно тому, що відчують за собою "владну руку Хорвата" [30, с. 561].

Загалом Іван Хорват заборгував державній казні 124 тис. 630 крб  $\frac{1}{4}$  коп. Сюди входили незаконно витрачені кошти, стягнення з жалування офіцерів та рядових, а також боргові зобов'язання; однак враховані були лише ті суми, фінансові злочини по яким було доведено [19, арк. 1 і зв]. Варто зауважити, що навіть після засудження генерала та конфіскації його власності, на утримання І. Хорвата і родини указом Військової колегії від 14 грудня 1764 р. виділялась щорічна сума в 400 крб з доходів від його майна [19, арк. 3 і зв]. Для порівняння, ця сума відповідала річному жалуванню новосербського майора Миколи Чорби станом на 1752 р. [13, с. 152].

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що матеріальний стан Івана Хорвата в Новій Сербії, на відміну від рядових солдат та родин поселенців, які були обтяжені чималою кількістю утисків і повинностей, залишався надзвичайно високим і протягом всього існування поселення мав тенденції до ще більшого зростання. Джерелом доходів генерала, окрім заробітної платні та офіційних виплат, ставали додатковий заробіток від утримання шинків, фінансові оборудки, стягнення коштів з підлеглих та інші зловживання, на які російські урядовці тривалий час закривали очі. Посилення Івана Хорвата як лідера напівавтономного утворення на півдні імперії з другої половини 1750-х рр. не відповідало інтересам двору і вдарило по державній казні, поставивши під сумнів доцільність виділення коштів на потреби Нової Сербії. Таким чином, фінансова сторона порушень Хорвата розкриває чи не найважливіші причини його усунення від посади, подальшого засудження і заслання, а також ліквідації очолюваного ним адміністративного утворення.

#### Джерела та література

1. Посулько О.М. Історія Нової Сербії та Слов'яносербії / О.М. Посулько. – Запоріжжя: РА "Тандем-У", 1998. – 80 с.
2. Посулько О.М. Російсько-польські порубіжні стосунки на кордонах Нової Сербії / О.М. Посулько // Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті: Збірник наукових праць. – Д.: Вид-во Дніпропетр. ун-ту. – Вип. 4. – С. 26-38.
3. Посулько О.М. "Такова Россия для бродяг..." (взаємовідносини запорізького козацтва з сербськими колоністами у середині XVIII ст. у контексті урядової політики) / О.М. Посулько // Січеславський альманах: Збірник наукових праць Дніпропетровського регіонального відділення науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАН України. – Д., 2005. – С. 154-166.
4. Кирпичёнок А.И. Сербские поселения на Украине в середине XVIII века / А.И. Кирпичёнок. – СПб.: Нестор, 2007. – 222 с.
5. Пивовар А.В. Поселення задніпрських місць до утворення Нової Сербії в документах середини XVIII століття / А.В. Пивовар. – К.: Академперіодика, 2003. – 336 с.
6. Брокгауз Ф., Ефрон И. Энциклопедический словарь. Т. 37 / Издатели: Ф.А. Брокгауз, И.А. Ефрон. – СПб: Типография акц. общ. Брокгауз-Ефрон, 1903. – 962 с.
7. Antonija Čota Rekettye. Lemeš u osimu plemenitog ravničarskog drača / A. Čota Rekettye // Klasje naših ravni. Časopis za književnost, umjetnost i znanost. – Subotica, 2011. – № 3-4. – С. 93-101.
8. Церовић Љ. Јован Хорват – вођ прве сеоба срба у Руско царство / Љ. Церовић // Сеоба срба у Руско Царство половином 18 века. – Нови Сад, 2005. – С. 183-195.
9. Бажова А.П. Русско-югославянские отношения во второй половине XVIII в. / А.П. Бажова. – М.: Наука, 1982. – 288 с.
10. Воспоминания декабриста Александра Семеновича Гангелова. – М.: Университетская типография, 1888. – 282 с.
11. Сухих Л. Заснування сербських військово-поселенських колоній на території України / Л. Сухих // Сеоба срба у Руско Царство половином 18 века. – Нови Сад, 2005. – С. 196-212.
12. Известие о походе Симеона Степановича Пищевича. 1731-1783 / Под ред. Н.А. Попова. – Москва: Университетская типография, 1884. – 561 с.
13. Бажова А.П., и др. Политические и культурные отношения России с югославянскими землями в XVIII в. Документы / А.П. Бажова, и др. – М.: Наука, 1984. – 430 с.
14. Российский государственный архив древних актов (далі – РГАДА). – Ф. 10. – Оп. 3. – Спр. 370. – Арк. 118-122.
15. Rizzi-Zannoni G.A. Carte des Frontières de Pologne et de Russie, contenant la Partie Méridionale de l'Ukraine et le cours du Dnieper depuis Kiovie jusqu'à la Samara [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://igrek.amzp.pl/11767753> (Дата останнього відвідування: 15.02.2016).
16. Костяшов Ю.В. Генерал Иван Хорват – сербский авантюрист на русской службе (вторая половина XVIII века) / Ю.В. Костяшов // Славяноведение. – М.: Институт славяноведения РАН, 2012. – № 2. – С. 34-41.
17. Центральний державний історичний архів України в м. Києві (далі – ЦДІАК). – Ф. 1709. – Оп. 2. – Спр. 992. – Арк. 4-7.
18. Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. Вернадського (далі – ІР НБУВ). – Ф. IX. – Спр. 2251. – Арк. 1-3.

19. ІР НБУВ. – Ф. VIII. – Спр. 1324. – Арк. 1-4.
20. Мільчев В. Світоглядні імперативи військових поселенців Нової Сербії (згідно матеріалів епістолярної спадщини) / В. Мільчев // Студії з історії Степової України. – Запоріжжя, 2003. – Вип. 1. – С. 53-59.
21. ІР НБУВ. – Ф. IX. – Спр. 147. – Арк. 30 і зв.
22. Канцелярія Новосербського корпусу. Джерела з історії Південної України. Т. 7. / Упорядники: В. Мільчев, О. Посулько. – Запоріжжя, 2005. – 442 с.
23. Примечания Александра Пищевича на Новороссийский край // Киевская старина. – К.: Типография Г.Т. Корчак-Новицкого, 1884. – Т. 8. – С. 111-134.
24. Русский Биографический словарь. Т. 21. – СПб.: Типография В. Безобразова и Ко., 1901. – 521 с.
25. ЦДІАК. – Ф. 59. – Оп. 1. – Спр. 2418. – Арк. 2.
26. ІР НБУВ. – Ф. I (63). – Спр. 59343. – Арк. 113.
27. ІР НБУВ. – Ф. 42. – Спр. 267. – Арк. 16.
28. ІР НБУВ. – Ф. IX. – Спр. 732. – Арк. 1-4 і зв.
29. ЦДІАК. – Ф. 51. – Оп. 1. – Спр. 638. – Арк. 1-5.
30. Ястребов О.В. Архив Крепости Св. Елисаветы / О.В. Ястребов // Записки императорского Одесского общества истории и древностей. – Одесса, 1889. – Т. 15. – С. 548-593.

**Ganul A. M. The property status of Ivan Horvat in New Serbia**

*The article illuminates the questions of material status of general Ivan Horvat in the context of his activity as a leader of New Serbia. It examines the general's wage and other receipts, his ownership of lands and settlements, movable and immovable property, as well as his execution of trading. The Horvat's unlawful activity related to the appropriation of public funds and illegal use of settlers for his own works are analyzed in this article.*

**Key words:** Ivan Horvat, New Serbia, property, abuse, exploitation

**Ганул А. М. Имущественное состояние Ивана Хорвата в Новой Сербии**

*В статье освещается материальное положение генерала Ивана Хорвата в контексте его деятельности как руководителя Новой Сербии. Рассматриваются вопросы денежного обеспечения генерала, его владения землей и населенными пунктами, движимым и недвижимым имуществом, а также осуществление им торговых операций. Анализируется противоправная деятельность Хорвата, связанная с присвоением казенных средств и незаконным использованием поселенцев для собственных работ.*

**Ключевые слова:** Иван Хорват, Новая Сербия, имущество, злоупотребления, эксплуатация